

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De hand aan de ploeg

door *Wim Deetman*

De auteur is lid van de Raad van State, oud-minister en oud-burgemeester van Den Haag.

De akker heeft een magere oogst gehad en ligt er verlaten bij. Dan rest maar één ding te doen, en dat is de hand aan de ploeg slaan. Het CDA zal enkele belangrijke en grote thema's moeten kiezen, thema's die er voor de partij toe doen, zoals rentmeesterschap, zorg en de betekenis van de klassieke grondrechten.

De feiten zijn dat het merendeel van hen die in de afgelopen pakweg 25 jaar op het CDA hebben gestemd, onze partij nu ongeschikt vindt voor het dragen van regeringsverantwoordelijkheid en, zoals het er nu naar uitziet, de deur naar de Trêveszaal heeft geblokkeerd. De cijferreeks van op- en neergang zegt voldoende: in 1989 nog 54 zetels in de Tweede Kamer, maar via 34 zetels in 1994, 44 in 2003 en 21 in 2010 zijn we nu op het dieptepunt van 13 zetels uitgekomen. De feiten schokken menig trouw CDA-lid diep, omdat persoonlijke idealen gebroken zijn. Welke oorzaken heeft het zetelverlies, met name bij de laatste verkiezingen, en wat nu te doen?

* * *

Waarom zo'n grote teruggang? Een aantal elkaar versterkende redenen kan zonder volledig te zijn genoemd worden.

1. Een weerbarstige omstandigheid is het

voortgaande proces van secularisatie. Daar aan wordt wel de conclusie verbonden dat dat proces eens de bijl aan de wortel van het CDA zal zijn. Dat is mogelijk, maar die conclusie overtuigt toch onvoldoende, gezien de ups en downs in de voorgaande cijferreeks en de cijferreeksen van andere partijen bij wie de secularisatie geen rol speelt. Wel is zeker dat voor velen de vanzelfsprekendheid om vanwege het christelijk karakter op het CDA te stemmen zo goed als is verdwenen. Bij verdere ontkerkelijking zal ook het laatste stukje vanzelfsprekendheid spoedig tot het verleden behoren. Dit betekent dat het CDA als politieke beweging zich dient te concentreren op een overtuigend en glashelder verwoorden van wat het politiek nastreeft, en dat het degenen die dit gedachtegoed moeten uitdragen zorgvuldig dient te selecteren. De afgelopen 25 jaar heeft laten zien dat dat mogelijk is.

2. Er zijn naast de kerken veel christelijke organisaties die op maatschappelijk terrein werkzaam zijn. Een (soms klein) deel daarvan, dat zich verbonden voelt met een kerk, kiest voor het CDA, evenals een (klein) deel van degenen die zich voor die organisaties inzetten. Terecht oriënteren kerken en organisaties zich op een breed politiek spectrum. Toch zou men verwachten dat een volkspartij, zoals het CDA wil zijn, geïnteresseerd is in wat er in kerken en organisaties leeft. Voor de realisering van politieke idealen is het nodig bondgenoten te zoeken en aldus ook medestanders. Het staat niet vast of landelijk het CDA, fractie en partij, zich daarvan voldoende bewust is geweest. Strikt genomen geldt

dit in relatie tot alle organisaties en groepen, christelijk of niet. Overtuigen en overtuigd willen worden is niet alleen een zaak van interviews, debatten en het politieke handwerk op het Binnenhof, maar ook van er intensief op uit trekken, binnen en buiten de partij.

3. Het gaat er niet alleen om duidelijk te zijn in wat we politiek willen bereiken. In onze politieke visie worden wij geïnspireerd door het evangelie. We hebben op tal van manieren onze uitgangspunten prachtig geformuleerd. De vraag die we ons moeten stellen is of wat we concreet in ons politiek handelen deden en doen niet onnodig veraf staat van onze uitgangspunten. Meer in het algemeen gesteld: onvoldoende samenhang tussen principiële uitgangspunten en concreet politiek handelen maakt ongeloofwaardig en leidt tot een door hypes gestuurd politiek optreden. Daarvan moet het CDA het in ieder geval niet hebben. Twee voorbeelden in dit verband: onze houding tegenover de vreemdelingen en – tot de laatste Kamerverkiezingen – onze diffuse opstelling tegenover de EU in het afgelopen decennium.

4. Sinds de val van het laatste kabinet-Balkenende ontbreekt het in het CDA aan overtuigend leiderschap. In dat leiderschap is pas eind juni van dit jaar volledig voorzien door het CDA-congres, namelijk met de aanwijzing van Sybrand van Haersma Buma als lijsttrekker en van de kandidaten op de lijst voor de Tweede Kamer. Zij hebben de taak om samen met Ruth Peetoom en haar collega-partijbestuurders daaraan invulling te geven. De periode van een zekere stuurloosheid, meer dan twee jaar, is te lang geweest.

In dit verband kan niet om het fenomeen politiek leider heen gegaan worden; een fenomeen dat in de loop van de jaren negentig helaas ingang heeft gevonden in het CDA.

Door de sterke focus op één persoon worden politieke partijen kwetsbaar. In ieder geval past die focus niet in de cultuur van het CDA. Een personeel breder gedragen leiderschap biedt meer continuïteit, minder kans op fouten, meer mogelijkheden tot correctie en – wat het belangrijkste is – een krachtiger uitdragen van onze idealen. Ook wordt zo beter uitdrukking gegeven aan de idee van een volkspartij te zijn.

5. Ten slotte moet in deze (nogmaals: niet volledige) opsomming de keuze in 2010 voor deelname aan het gedoogkabinet-Rutte/Verhagen worden genoemd. Het gaat in dit verband niet om de vraag of destijds Verhagen en Bleker het tot die keuze hadden mogen laten komen, maar om het gegeven dat een in omvang belangrijke minderheid van de leden zich met kracht tegen die keuze heeft verzet, en naar men gerust kan aannemen een nog groter deel van de trouwe CDA-aanhanger. Naar die grote minderheid – van leden en kiezers – is niets ondernomen om de wonden te helen. Dat had destijds onmiddellijk en met grote inzet dienen te geschieden, maar bleef achterwege. Hierdoor is de beweging van het CDA gespleten gebleven.

* * *

Wat nu te doen? De dag na de verkiezingen begint de volgende verkiezingscampagne. Een nieuwe kabinetsperiode biedt nieuwe kansen. De vraag om regeringsverantwoordelijkheid te willen dragen zal ons vermoedelijk niet worden voorgelegd. Mocht dit onverhoopt wel gebeuren, dan is het aan de fractie om een afweging te maken tussen verantwoordelijkheid nemen en het grote risico dat deelname aan een kabinet tot een verder afkalven van de gunst van de kiezers leidt. Daarom de vraag: wat als politieke beweging nu te doen?

1. Onverkort en met nog grotere inzet de ver-

anderingen en vernieuwingen waartoe eerder is besloten, uitvoeren. Misschien moet er tijdens het werk worden bijgesteld, maar nu opnieuw analyseren en voorstellen tot verbetering af te wachten is slecht en levert tijdverlies op.

2. Het CDA als politieke beweging moet vanaf de basis worden versterkt en zelfs opnieuw worden opgebouwd. Dit vergt grote inzet van allen, in het bijzonder van de leden van de

beide Kamerfracties, alsmede van het partijbestuur en -kader. Het gaat erom de basis te versterken door te motiveren en te enthousiasmeren. Helmut Kohl hervormde in de jaren zeventig zijn CDU tot een moderne volkspartij. Daar kunnen we nog steeds van leren.

3. Er zullen enkele belangrijke en grote thema's van specifieke aandacht gekozen moeten worden. Thema's die er voor het CDA toe doen. Daarbij gaat het erom de samenhang met onze uitgangspunten scherp in het oog te houden. Welke thema's zouden gekozen kunnen worden?

Allereerst rentmeesterschap. Rentmeesterschap brengt, behalve de zorg voor het milieu en het klimaat, mee dat we de schuldenlast niet afwentelen op onze kinderen. Dit impliceert het in betrekkelijk korte termijn omzetten van het financieringstekort naar een overschot, om zo de totale schuldenlast van ons land te kunnen verminderen. Kort gezegd: een streep halen door die overheidsinvesteringen die geen of nauwelijks nut hebben en inzetten op verdere vermindering van de meer consumptieve overheidsuitgaven. In dit verband is het in ieder geval onvermijdelijk de aftrek van de

hypotheekrente aan te pakken en maatregelen in de pensioensfeer te nemen. Zij zijn aan de orde in het parlement, maar misschien

moet het nog een tandje meer zijn. Het gaat er ook om de overheidsinvesteringen scherper te wegen op nut en noodzaak. Nu is er een onevenwichtigheid. Het fundamentele en vrije onderzoek bijvoorbeeld is op langere termijn een must om met betrekking tot innovatie en economi-

sche ontwikkeling Europees en mondiaal een plaats te behouden in de kopgroep. Moet niet meer accent gegeven worden aan investeringen in het fundamentele onderzoek?

In dit opzicht zou nauwer moeten worden aangesloten bij de aanpak in de Bondsrepubliek Duitsland en Frankrijk, terwijl voor wat betreft de zogenoemde technologische topsectoren de merkwaardigerwijs gebrekkige aansluiting op het Brusselse beleid snel opgeheven moet worden. Er is het risico dat Nederland de kip met de gouden eieren aan het slachten is door alleen naar de toepassingen te kijken en naar andere investeringen.

Daarnaast is welvaartsverdeling een relevant thema. Voor de kracht van een samenleving is het onder meer nodig dat de verdeling van de welvaart onder de burgers niet te grote verschillen te zien geeft. Sinds de jaren tachtig is er gedenivelleerd in de sfeer van de inkomens. De vraag moet onder ogen worden gezien of de slinger niet te ver is doorgeslagen, en of daarmee rekening moet worden gehouden in het beleid ter beheersing van de collectieve uitgaven. Bovendien moet bedacht worden dat het oplossen van de economische crisis alleen lukt met brede maat-

Nu opnieuw analyseren is slecht en levert tijdverlies op

schappelijke steun. De geschiedenis van de vs onder president Roosevelt in de jaren dertig van de vorige eeuw toont dat aan.

Het thema van de verdeling van de welvaart heeft een Europese dimensie. De eurocrisis leidt tot een verenging van de kijk op de EU, waarbij financieel-economische argumenten en argumenten ontleend aan het recht van de EU de boventoon voeren. Dit vervreemdt burgers van de EU. Het gevolg is dat het ideaal van een Europa van de burgers achter de horizon is verdwenen. Een EU dat el-

ders in de wereld overtuigt, dient gedragen te worden door de burgers in Europa, en wel op basis van onderlinge verbondenheid, financiële soliditeit en betrouwbaarheid. Daarvoor is onder meer een aanpassing van het democratisch fundament en een minder technocratisch functionerend Brussel nodig.

Het thema van de verdeling heeft ook een mondiale dimensie. Nu zestig jaar ontwikkelingssamenwerking enige resultaten laten zien, is er een groeiend idee dat het budget daarvoor kan worden verminderd. Het is maar de vraag of dat wijs is, en of het mag uit oogpunt van solidariteit. Er is nog veel te doen en er zijn enkele grote problemen bij gekomen in de sfeer van het milieu en de wereldvoedselvoorziening op langere termijn.

Ook de thematiek van het gezin is van belang. Sybrand van Haersma Buma heeft in de verkiezingscampagne terecht gewezen op het belang van gezinnen als metafoor voor zorg voor elkaar, zorg voor ouderen en niet

in de laatste plaats voor kinderen en hun toekomst. Op dit dossier kan het niet blijven bij algemene uitspraken. Concretisering is op veel punten nodig.

Verder zal de financiering van de zorg hoofdbrekers blijven kosten. Daarbij wordt er in het publieke debat een nieuw element naar voren gebracht. De medische technologie drijft de kosten omhoog, en de vraag die dan wordt gesteld is tot hoe ver we moeten gaan. Dit is in de kern vooral een ethische vraag. Het CDA zou daarop dienen in te gaan.

Ten slotte zou de betekenis van de klassieke grondrechten een thema voor het CDA dienen te zijn. De spanning tussen die rechten loopt op. Bedacht moet worden dat de grondrechten beogen burgers bescherming te bieden tegenover de overheid en in zekere zin tegenover elkaar. Bezinning binnen het CDA is nodig, niet in de laatste plaats omdat het ook de vraag is of wij daarmee altijd wel zorgvuldig genoeg zijn omgegaan, vanuit alle burgers bezien.

* * *

Deze thema's zijn alleen voorbeelden ter wille van de discussie. Hooguit kan men vaststellen dat de vroegere trefwoorden van gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid tot die thema's hebben geïnspireerd.

Hoe dan ook, de akker heeft een magere oogst gehad en ligt er verlaten bij. Dan rest maar één ding te doen en dat is de hand aan de ploeg slaan. Het is zonder enige twijfel de moeite waard!

De betekenis van de grondrechten dient een thema voor het CDA te zijn